

Ochrona populacji strzebli błotnej na obszarze Mazowsza

2014-04-01

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie kontynuuje rozpoczęty 9 lat temu przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody program *Ochrona populacji strzebli błotnej Eupallasella percnurus (Pallas, 1814) na obszarze Mazowsza*

Strzebla błotna *Eupallasella percnurus* jest gatunkiem objętym ochroną ścisłą z mocy prawa krajowego, gatunkiem priorytetowym z mocy Dyrektywy Siedliskowej UE, gatunkiem umieszczonym na czerwonej liście zwierząt zagrożonych w Polsce (2002 r.) w kategorii CR (gatunek skrajnie zagrożony) oraz gatunkiem umieszczonym w polskiej czerwonej księdze (2001 r.) w kategorii EN (gatunek bardzo wysokiego ryzyka, silnie narażony wyginieciem).

Typowe siedlisko strzebli błotnej stanowisko Krogulec (fot. Jacek Wolnicki)

Głównym celem tego programu jest ochrona przed zagładą ostatnich lokalnych populacji ryby karpiowatej, strzebli błotnej – gatunku krytycznie zagrożonego wyginieciem na terenie całego kraju. W szczególności zaś uzyskanie stabilnej populacji bytującej na wszystkich 9 stanowiskach odkrytych na obszarze województwa mazowieckiego: Bagno Jacka, Białe Błota, Glinianka, Gostynin, Krogulec, Nowiny, Zielonka, Nadma i Dręszew oraz 6 tworzonych metodą zarybień: Działy Czarnowskie, Łojków, Okuniew, Lasków, Dobczyn i Kowalicha.

W 2010 r. kontynuowano poszukiwania stanowisk strzebli błotnej w województwie mazowieckim, efektem czego było odnalezienie następnego stanowiska w okolicach miejscowości Bledzewo Budy. Stanowisko to obejmuje kilka zbiorników wodnych o łącznej powierzchni około 0,5 ha wypłyconych i dość silnie zarośniętych przez roślinność zanurzona, powstałych blisko pół wieku temu w wyniku wykopywania torfu. Stan zagrożenia strzebli na tym stanowisku można określić jako niski.

W ramach realizacji programu prowadzony był monitoring istniejących stanowisk strzebli błotnej - ocenie podlegały wybrane fizyczne i chemiczne cechy jakości wody, takie jak temperatura, nasycenie O₂, odczyn pH i przewodnictwo elektrolityczne. Oceniano również stopień zarastania zbiorników, presję wędkarską, rejestrowano poziom wody. Podczas połowów kontrolnych oceniano liczebność strzebli jak również występowanie innych gatunków ryb.

Nowoodkryte stanowisko w okolicach miejscowości Bledzewo Budy (fot. Jacek Wolnicki)

Stwierdzono między innymi liczną obecność strzebli błotnej w zbiornikach wodnych zlokalizowanych w miejscowości Dobczyn i Lasków, wobec czego zrezygnowano z kontynuowania zarybień tych akwenów.

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki oceniono stopień zagrożenia lokalnych populacji strzebli błotnej jako wysoki na stanowisku: Bagno Jacka, Dręszew i Krogulec; średni na stanowisku Działy Czarnowskie i Okuniew, a w pozostałych niski. Zagrożone wydaje się być stanowisko w Nowinach.

Przeprowadzono również badania stanu dwóch szczególnie ważnych mazowieckich populacji strzebli błotnej w Zielonce i Kowalisze. W badaniach uwzględniono tylko osobniki dorosłe.

Populacja strzebli błotnej w Zielonce zasiedla śródlęśny zbiornik wodny wykopany do celów przeciwpożarowych około 40 lat temu. Obecność strzebli stwierdzono po raz pierwszy w 2005 r. Do dzisiaj akwen ten uległ silnemu wypłyconiu i zarastaniu trzciną pospolitą. W tym roku nietypowo wysoki stan wody wyraźnie zahamował wegetację trzcin. Liczebność populacji w tym zbiorniku określono na 1 553 dorosłych osobników, z niewielką przewagą samic.

Populacja w Kowalisze powstała jako pierwsza w województwie w wyniku translokacji osobników hodowlanych w 2004 r. i funkcjonuje od czterech lat bez dalszych zarybień. W skład stanowiska wchodzi cztery doły potorfowe, okresowo połączone wspólnym lustrem wody Liczebność populacji określono na 508 dorosłych osobników z wyraźną dominacją samic. Stopień zagrożenia tych populacji można określić jako niski.

Istotną częścią programu jest prowadzenie hodowli zachowawczej stada podstawowego oraz wychów materiału zarybieniowego w Zakładzie Rybactwa Śródlądowego w Żabińcu Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie. Stado podstawowe liczy 70 dorosłych osobników, w tym 40 samic.

Strzebla błotna (fot. Jacek Wolnicki)

W 2010 roku przeprowadzono stymulowany hormonalnie rozród ryb, do którego wykorzystano 9 samic i 16 samców. W jego efekcie pozyskano około 4 000 ziaren ikry, a po jej inkubacji i podchowcie larw późną jesienią dysponowano 2 000 młodocianymi osobnikami. Obecnie w warunkach hodowlanych pozostaje około 2 500 osobników młodocianych dwóch roczników, które posłużą do przeprowadzania zaplanowanych zarybień.

Połowy kontrolne strzebli błotnej (fot. Jacek Wolnicki)

W 2010 r. zarybienia prowadzone były w trzech mazowieckich zbiornikach wodnych. W dwóch wypadkach celem zarybień było wzmocnienie lokalnych słabych lub słabnących populacji o długim rodowodzie (Dręszew i Krogulec). Celem kolejnego zarybienia zbiornika wodnego w Okuniewie było zwiększenie liczebności tworzonej tam nowej populacji strzebli błotnej, konkurującej z populacjami kilku innych gatunków ichtiofauny. Do zarybień wykorzystano 3 500 szt. osobników hodowlanych w wieku 0+ do 2+.

W powyższym opisie stosowane są używane od lat nadane na potrzeby programu nazwy stanowisk należy jednak w tym miejscu dodać, iż cztery z nich zostały włączone do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 jako obszary o nazwie; Krogulec PLH 140008, Poligon Rembertów PLH 140034 (obejmujący Bagno Jacka), Strzebla błotna w Zielonce PLH 140040 (Zielonka) oraz Białe Błota PLH 140038.

Gatunek ten jest euroazjatyckim przedstawicielem karpiovatych *Cyprinidae* o rozległym rozmieszczeniu geograficznym sięgającym od dorzecza Odry na zachodzie do półwyspu Czukockiego na wschodzie. W Polsce strzebla uważana jest za postglacjalnego przybysza ze wschodu lub relikw glacialny środkowoeuropejskiej fauny. Siedliskiem strzebli są prawie wyłącznie płytkie śródtorfowiskowe, zbiorniki wodne o głębokości kilkudziesięciu centymetrów, wodzie o odczynie pH od 5,5 do 7,0 i powierzchni rzadko przekraczającej w warunkach Polski 1 ha. Zbiorniki zamieszkiwane przez ten gatunek są zwykle silnie zarośnięte przez roślinność zanurzoną i pływającą. Najczęściej jest to moczarka kanadyjska i rdestnica pływająca oraz w strefie przybrzeżnej pałka szerokolistna i trzcina pospolita. Strzebla błotna należy do jednego z najmniejszych przedstawicieli karpiovatych w Polsce. Całkowita długość dorosłych osobników nie przekracza zazwyczaj 90 mm. Największe osobniki polskiej populacji osiągają 130 mm. Jest gatunkiem krótkowiecznym. Najstarsze okazy z polskich populacji dożywają maksymalnie szóstego roku życia. Dojrzałość płciową większość strzebli osiąga w trzecim roku życia. Jaja w liczbie od 400 do 1200 składa w maju i czerwcu, kiedy temperatura wody przekroczy 15°C. Rozwój zarodkowy w optymalnej temperaturze (22°C) trwa 3,5 dnia. Świeżo wyklute larwy mają ok. 4mm długości i są wyraźnie pigmentowane. Zakończenie okresu larwalnego następuje po osiągnięciu długości całkowitej ok. 20mm. Strzebla błotna jest pokarmowym oportunistą, w plastyczny sposób dostosowującym swoje spektrum pokarmowe do warunków panujących w danym zbiorniku wodnym. W Polsce stanowiska strzebli błotnej znajdują się obecnie na Nizinie Mazowieckiej, Nizinie Kujawsko-Pomorskiej, Pojezierzu Kaszubskim i na Polesiu Lubelskim.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Ochrona populacji strzebli błotnej *Eupallasella percunurus* (Pallas, 1814)
na obszarze Mazowsza
została dofinansowana przez
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
www.wfosigw.pl